

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุติดเตียง จำแนกตามตัวแปรเพศ ระดับการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ดังนี้

1. ผู้สูงอายุ

- 1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 1.2 ความหมายของผู้สูงอายุ
- 1.3 กระบวนการของการสูงอายุ
- 1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 1.5 การเปลี่ยนแปลงในวัยสูงอายุ

2. แบบการเรียนรู้

- 2.1 แนวคิดเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้
- 2.2 ความหมายของแบบการเรียนรู้
- 2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ
- 3.2 งานวิจัยที่เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้

ตอนที่ 1 ผู้สูงอายุ

1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ความสูงอายุ (Aging) เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเริ่มตั้งแต่เกิดและดำเนินต่อเนื่องไปจนสิ้นสุดอายุขัยของชีวิตนั้นเริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ จนถึงวัยผู้สูงอายุ

ความแก่ ความชราภาพ หรือคำอื่นที่มีความหมายสื่อถึงผู้สูงอายุที่มีความหมายเดียวกันนั้น จะให้ความหมายที่บุคคลที่มีความทรุดโทรมของร่างกาย พจนานุกรมไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายของคำว่า ชรา ว่า “ความแก่ความช้ำทรุดโทรม” คนแก่หรือคนชราเป็นวัยที่เก็บสะสมความช้ำทรุดโทรมไว้ในร่างกาย การที่จะเรียกผู้ที่มีอายุมากกว่าเป็นคนชราไม่เป็นที่นิยมมากนัก เพราะเป็นการตอกย้ำความรู้สึกที่ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมทั้งกาย จิตใจโดยเฉพาะ ฟังดูแล้วทำให้หดหู่สิ้นหวัง ดังนั้น ในวันที่ 1 ธันวาคม 2506 ซึ่งมีการประชุมคณะอาวุโสครั้งแรก พล.ต.ต.หลวงอรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร จึงได้เสนอคำว่า “ผู้สูงอายุ” (Elderly) ขึ้นและใช้กันมาแพร่จนถึงปัจจุบัน (ประสพ รัตนากร : 2524)

คนชราหรือผู้สูงอายุ (Elderly) หมายถึงบุคคลที่อยู่ในวัยสุดท้ายของวงจรชีวิต ซึ่งวงจรชีวิตนั้น เริ่มตั้งแต่วัยทารก วัยเด็ก วัยหนุ่มสาว วัยผู้ใหญ่ และวัยชรา การกำหนดเกณฑ์ว่าเมื่อใดจึงจะเรียกว่าผู้สูงอายุนั้น ในสังคมดั้งเดิมได้กำหนดการเป็นผู้สูงอายุโดยบทบาทที่บุคคลนั้นๆ ทำอยู่ในสังคมเป็นเกณฑ์ ซึ่งบทบาทเหล่านี้มักจะเป็นบทบาทที่แสดงถึงความเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบสูงในสังคม ส่วนในปัจจุบันมักจะใช้อายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดความหมายการเป็นผู้สูงอายุ การใช้อายุเป็นเกณฑ์นี้ก็มักแตกต่างกันไปในสังคมของแต่ละประเทศ เช่น บางประเทศกำหนด 55 ปี บางประเทศก็กำหนด 65 ปี หรือ 70 ปี และตัวเลขเหล่านี้ก็คือเกณฑ์อายุที่ใช้เพื่อการเกษียณตัวเองออกจากการทำงานตามที่แต่ละประเทศกำหนดขึ้นไว้นั่นเอง (สุรกุล เจนอบรม, 2541)

กระบวนการสูงอายุที่มนุษย์จะต้องประสบในช่วงสุดท้ายของชีวิตอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความสูงอายุและความชราภาพนี้สามารถแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้ (สุรกุล เจนอบรม : 2534) คือ

1. ความชราภาพแบบปฐมภูมิ (Primary Aging) เป็นความสูงอายุหรือความชราภาพที่ต้องเกิดขึ้นตามธรรมชาติกับทุกคนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เป็นลักษณะเสื่อมสภาพของระบบอวัยวะต่างๆ ในร่างกายที่ถูกใช้งานมานานตามอายุของมนุษย์ เช่น ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมหงอก สายตายาวและฝ้ามีว เป็นต้น

2. ความชราภาพแบบทุติยภูมิ (Secondary Aging) เป็นความสูงอายุหรือความชราภาพที่หลีกเลี่ยงได้ด้วยการดูแลสุขภาพของตนเองเป็นสำคัญลักษณะการชราภาพแบบนี้มักเกิดจากการไม่รักษาสุขภาพ การทำงานหนัก การรับประทานอาหารไม่ถูกหลักโภชนาการ การดื่มสุรา และการสูบบุหรี่ เป็นต้น นอกจากนั้นอาจเกิดจากอาการของโรคบางชนิดที่เป็นสาเหตุให้เกิดการชราภาพแบบนี้ได้

ความสูงอายุหรือความชราภาพ (Aging) ของมนุษย์แต่ละคนย่อมแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่ลักษณะการใช้งานของร่างกายและการดูแลสุขภาพของแต่ละคนเป็นสำคัญ

1.2 ความหมายของผู้สูงอายุ

นวลศิริ เปาโลหิตย์ (2520) ได้ให้ความหมายทางจิตวิทยาพัฒนาการไว้ว่า " บุคคลที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ให้อยู่ในขอบข่ายของบุคคลที่อยู่ในวัยสูงอายุ การกำหนดอายุบุคคลวัยชรา นั้น แม้ว่าจะไม่มีเกณฑ์ตายตัว แต่โดยทั่วไปนั้น มักนิยมแบ่งระดับอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป ซึ่งแต่เดิมมีผู้ใช้เกณฑ์อายุ 60 ปี เป็นวัยชรา อาจเป็นเพราะสภาพการดำเนินชีวิตและความเจริญทางด้าน การแพทย์ ทำให้บุคคลโดยเฉลี่ยมีอายุยืนขึ้นกว่าเดิม จึงได้ใช้อายุ 65 ปีแทน"

เสนีย์ เสาวพงศ์ (2525) ให้ความหมายของคนชราไว้ว่า คำว่า " คนชรา" หรือคนแก่ดูจะฟังไม่ค่อยจะไพเราะสำหรับบุคคลที่จัดเข้าเป็นพลเมืองประเภทนี้ ดังนั้นจึงมีคำว่า " ผู้สูงอายุ" ขึ้นมาแทน โดยกำหนดเอาอายุตามปฏิทินเป็นเส้นพรมแดนตราไว้ให้บุคคลที่ทำงานมาจนอายุครบ 60 ปี ต้องถ่ายเทตนเองออกจากตำแหน่งหน้าที่

การใช้เกณฑ์อายุใดเป็นตัวบ่งชี้ว่าเป็นผู้สูงอายุ นั้นจึงไม่ค่อยจะชัดเจนนัก แต่ก็ เป็นแนวทางบอกให้ทราบว่าบุคคลใดสมควรเป็นผู้สูงอายุ สำหรับในภาครัฐบาลของประเทศไทย ใช้เกณฑ์อายุ 60 ปีขึ้นไป

1.3 กระบวนการของการสูงอายุ

นิตา ชูโต (2525) ได้เขียนไว้ในงานวิจัยเรื่อง "คนชราไทย" ได้แบ่งเกณฑ์การ พิจารณาได้โดยสรุป 3 ด้านคือ

1. ความเสื่อมถอยของร่างกาย เวลาของการมีชีวิตอยู่ของมนุษย์นั้นมีความ สัมพันธ์กันโดยตรงกับการเจริญและเสื่อมถอยของร่างกาย ดังนั้น เมื่อคนมีอายุจนสังขารเริ่ม เสื่อมถอยลงก็เรียกว่าเริ่มแก่

2. การแบ่งช่วงอายุแต่ละวัย เป็นการพิจารณาตามแนวคำสอนใน พุทธศาสนา ช่วงแรก คือวัยเด็กหรือปฐมวัย อายุระหว่าง 1-25 ปี อันเป็นวัยที่ต้องขวนขวายหา ความรู้และศึกษาเล่าเรียน ช่วงที่ 2 คือ วัยผู้ใหญ่หรือมัชฌิมวัย ประมาณอายุ 25-50 ปี อันเป็น วัยที่ต้องประกอบอาชีพ สะสมทรัพย์สมบัติ และช่วงที่ 3 ช่วงปัจฉิมวัยอายุตั้งแต่ 50 ปีขึ้นไป เป็น วัยสุดท้ายของชีวิต สังขารเริ่มเสื่อมถอยทรุดโทรม เป็นวัยที่ควรหาความสงบสุขของชีวิต โดยการ เห็นพระธรรม สงบสติอารมณ์ ดังนั้นคนชราหรือผู้สูงอายุจึงเป็นผู้ที่อยู่ในวัยช่วงสุดท้ายของมนุษย์ นั้นเอง

3. หน้าที่และกิจกรรมทางสังคม ในขณะที่สังคมกำหนดกฎเกณฑ์ของสภาพว่า "คนชรา" หรือผู้สูงอายุ เป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อายุเท่านั้นเท่านั้นเรียกว่า "ชรา" แล้วเมื่อบุคคลผ่าน ขบวนการไปถึงจุดที่สังคมกำหนดไว้ เขาก็เริ่มจะรู้สึกเปลี่ยนแปลงไปตามเกณฑ์ดังกล่าวเช่นกัน ความรู้สึกนึกคิด การเปลี่ยนแปลงทางจิตใจและอารมณ์ของกลุ่มผู้สูงอายุ อันเนื่องมาจาก สภาพของสังขารและสังคม ทำให้มีพฤติกรรมผิดแผกไปจากกลุ่มคนอื่นๆ ก็เป็นเครื่องชี้ถึงการชรา ภาพทางด้านจิตใจ

จรรยา เสียงเสนาะ (2527) กล่าวว่าการศึกษาบุคคลโตเข้าสู่วัยสูงอายุ
จากลักษณะ 4 ประการคือ

1. มองอนาคตด้วยความวิตกกังวลและหวาดหวั่น
2. จิตใจไม่มั่นคงแน่นอน
3. เริ่มรู้สึกมองความหลังเป็นสุขมากกว่าเดิม และมองอนาคตด้วยความห่อ
เหี่ยวเศร้าสร้อย
4. หมดความทะเยอทะยาน คิดว่าตนเองได้เห็นแล้ว ได้ถึงแล้ว และได้ประสบ
การณ์มามากพอแล้ว

เชก ธนะศิริ (2534) แบ่งความชราเป็น 4 ประเภท

1. ชราโดยอายุ เกิดมานานเท่าใดนับปีได้ตามอายุปฏิทิน
2. ชราโดยสังขาร คือสภาพเรื้อนร่าง เป็นไปตามสังขาร เช่น หลังโกง เนื้อ
หนังเหี่ยวย่น ตามัว ผมหงอก ฟันหัก เป็นต้น
3. ชราโดยจิตใจ คือสภาพเรื้อนร่างที่มีจิตใจหรือประสาทไม่ปกติ มี
จิตวิตกกังวล ข้างคิด ข้างระแวง อิจฉาริษยา อาฆาตพยาบาท สิ่งเหล่านี้จะช่วยสะท้อนเรื้อนร่าง
คือร่างกายของตน จะดูว่าแก่และเศร้าหมอง ดูว่าชรากว่าอายุจริง
4. ชราโดยสังคัม คือชีวิตการงาน และสังคัม เช่น ตำแหน่งหน้าที่ต่างๆ
จากความคิดเห็นของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญที่นำเสนอมานแล้ว จะเห็นว่าการกำหนดความ
หมายของผู้สูงอายุนั้น มีความแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพร่างกาย จิตใจและสถานภาพทางสังคัม
ของแต่ละบุคคล และแต่ละประเทศ แต่มีลักษณะใกล้เคียงกันคือ หมดภาระหน้าที่จากการงาน
และบทบาทหน้าที่ทางสังคัม

บาร์โรว์ และสมิท (Barrow and Smith : 1979) ได้เสนอข้อคิดและแนวทางในการพิจารณาผู้สูงอายุจากองค์ประกอบต่างๆ ดังนี้ คือ

1. ประเพณีนิยม (Tradition) เป็นการกำหนดผู้สูงอายุโดยมีเกณฑ์อายุที่ออกจากงาน ซึ่งในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน ประเทศไทยกำหนดอายุ 60 ปี เป็นวัยเกษียณอายุ ประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดอายุ 65 ปี เป็นต้น

2. การปฏิบัติหน้าที่ทางร่างกาย (Body Functioning) เป็นการกำหนดโดยยึดเกณฑ์สรีรวิทยาทางร่างกาย บุคคลจะมีการเสื่อมสลายทางสรีรวิทยาที่แตกต่างกัน ในวัยสูงอายุ อวัยวะต่างๆในร่างกายจะทำงานน้อยลง สังเกตได้ บางคนอายุ 50 ปี ผิวหนังจะมีร่องรอยของความเหี่ยวย่น ฟันอาจจะหลุดทั้งปาก ผมจะหงอกขาว แต่บางคนอายุถึง 80 ปีแล้ว ฟันถึงจะเริ่มหลุด เป็นต้น

3. การปฏิบัติหน้าที่ทางด้านจิตใจ (Mental Function) เป็นการกำหนดโดยยึดตามเกณฑ์ของความสามารถ ในการคิดสร้างสรรค์ การจำ การเรียนรู้ และความเสื่อมทางด้านจิตใจ สิ่งที่พบมากที่สุดกับผู้สูงอายุ คือ ความจำเริ่มเสื่อม ขาดแรงจูงใจ แต่มิได้เป็นกับผู้สูงอายุทุกคน

4. ความคิดเกี่ยวกับตนเอง (Self Concept) เป็นการกำหนดโดยยึดตามแนวความคิดที่ผู้สูงอายุมองตนเอง ผู้สูงอายุมักจะคิดว่าตนเองแก่ มีอายุมากแล้ว ความรู้สึกทางด้านจิตใจ และการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน จึงเปลี่ยนแปลงไปตามแนวคิดของผู้สูงอายุนั้น

5. ความสามารถในการประกอบอาชีพ (Occupation) เป็นการกำหนดโดยยึดความสามารถในการประกอบอาชีพ จากแนวความคิด ในเรื่องการเสื่อมถอยของสภาพทางร่างกายและจิตใจ คนทั่วไปจึงกำหนดว่า วัยผู้สูงอายุเป็นวัยที่ต้องพักผ่อน หยุดการประกอบอาชีพ ดังนั้น บุคคลที่อยู่วัยสูงอายุ จึงหมายถึงบุคคลที่วัยเกินกว่าวัยที่จะอยู่ในกำลังแรงงาน

6. การกอดตันทางอารมณ์และความเจ็บป่วย (Coping with Stress and Illness) เป็นการกำหนดโดยยึดสภาพทางร่างกายและอวัยวะต่างๆ และยังอาจเผชิญกับปัญหาทางด้านสังคมอื่นๆ ทำให้เกิดความกอดตันทางอารมณ์เพิ่มมากขึ้นอีก ส่วนมากมักจะพบกับผู้ที่อายุระหว่าง 60-65 ปี

บุลเตอร์ และเลวิส (Bulter and Lewis : 1979) ได้อธิบายถึงภาวะความเป็นผู้สูงอายุและสุขภาพจิต โดยชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะบางประการที่เป็นลักษณะธรรมชาติของผู้สูงอายุ มีดังนี้

1. ความปรารถนาที่จะละทิ้งสิ่งที่มีคุณค่าไว้ให้กับคนรุ่นหลัง มนุษย์ต้องการที่จะละทิ้งบางสิ่งบางอย่างของตนเอง เพื่อจะแสดงให้เห็นว่าการมีชีวิตอยู่ของตนเป็นสิ่งที่มีความหมาย สิ่งต่างๆ เหล่านี้ได้แก่ บุคคลในครอบครัวเช่น เด็กหรือผู้สืบทอดทางมรดกของตน ธุรกิจการเงิน ความสำเร็จในวิชาชีพ หรือการประสบความสำเร็จในการสร้างสรรค์ทางศิลปะ เป็นต้น

2. การแสดงหน้าที่ในฐานะเป็นผู้สูงอายุมากกว่า ผู้สูงอายุมีนิสัยโดยธรรมชาติที่ชอบแบ่งปันความฉลาดและความรู้แก่ผู้ที่มีอายุอ่อนกว่า ซึ่งเป็นความเกี่ยวพันของคนรุ่นต่างๆ แต่ละรุ่นและเมื่อผู้ที่มีอายุอ่อนกว่า มีความสนใจในสิ่งที่พวกเขาประทับใจ เป็นการเพิ่มคุณค่าและการเพิ่มการนับถือตนเองให้กับผู้สูงอายุ การสื่อสาร และการติดต่อกันระหว่างคนแต่ละรุ่นนั้น ในบางครั้งอาจเกิดปัญหาจากการไม่ยอมรับไม่เชื่อ การขาดความอดทน และเบียดเบียนต่อผู้สูงอายุ จึงทำให้การสื่อสารไม่ได้ผลเท่าที่ควร

3. การแสดงความรู้สึกผูกพันกับสิ่งของ สิ่งของบางอย่างมีคุณค่าทางจิตใจของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก เช่น รูปภาพ เสื้อผ้า เพอร์ซิโมนี เขามักจะสะสมไว้ ความหวงแหน และเป็นการเพิ่มคุณค่าแก่ชีวิต การสูญเสียความเป็นเจ้าของ จะก่อให้เกิดความรู้สึกสูญเสียอย่างมาก และส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงต่อชีวิตในอนาคตของผู้สูงอายุด้วย

4. การเปลี่ยนแปลงความรู้สึกเกี่ยวกับเวลา ผู้สูงอายุจะไม่สนใจเกี่ยวกับเวลา และพยายาม จะสร้างความรู้สึกเกี่ยวกับ " เวลานี้ และที่นี่ " อยู่ตลอดเวลา และมักจะไม่มีการวางแผนสำหรับอนาคต สำหรับผู้สูงอายุที่มีความรู้สึกทางด้านจิตใจและอารมณ์ที่รุนแรงมักจะเลือก

สิ่งที่สำคัญในชีวิตของเขา และพยายามให้คงอยู่ต่อไป สำหรับสิ่งที่ไม่สำคัญเขาจะพยายามทิ้งไป
อย่างไม่แยแส

5. ความรู้สึกเกี่ยวกับวงจรชีวิต ผู้สูงอายุมีประสบการณ์ส่วนตัวที่ผ่านเข้ามาในวง
จรชีวิต แต่ละช่วง และมักจะพัฒนาเป็นความสนใจเกี่ยวกับปรัชญาและศาสนา ความรู้สึกเกี่ยวกับ
ประวัติศาสตร์ และภาพพจน์ของมนุษยชาติ จะเป็นคุณลักษณะของผู้สูงอายุมากกว่าผู้ที่อยู่ในวัย
หนุ่มสาว

6. ความคิดสร้างสรรค์ ความอยากรู้อยากเห็น และความประหลาดใจ เป็นสิ่งที่
ยังคงมีในช่วงชีวิตของผู้สูงอายุ มีคนเป็นจำนวนมากที่กลายเป็นผู้มีความคิดสร้างสรรค์ในวัย
สูงอายุ เช่น ศิลปินที่มีชื่อเสียง นักการทูต นักธุรกิจ บุคคลเหล่านี้ยังมีความคิดสร้างสรรค์และ
เป็นผู้สร้างผลิตผลที่ดีเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ

7. ความรู้สึกในการประสบความสำเร็จในชีวิต การประสบความสำเร็จในด้าน
วัตถุไม่ได้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการสมปรารถนาในชีวิต เขาอาจจะทิ้งสิ่งนี้ไปก็ได้

ข้อสรุปของ Bulter และ Lewis เป็นการมองภาพผู้สูงอายุในเรื่องของการ
ยึดมั่น ภาพชีวิตที่ประสบความสำเร็จในอดีตที่ผ่านมา และต้องการหยุดชีวิตไว้กับภาพที่ดี
เหล่านั้น

โดยสรุปแล้ว กระบวนการสูงอายุ ก็คือ การเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย
จิตใจ และสังคมของมนุษย์ที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้นั่นเอง ผู้สูงอายุจะมีกระบวนการสูงอายุที่
แตกต่างกันออกไปซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆกัน

1.4 ทฤษฎีเกี่ยวกับผู้สูงอายุ

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น

The Wear and Tear Theory เป็นทฤษฎีที่อธิบายถึงความเสื่อมสภาพของอวัยวะส่วนต่างๆที่เกิดขึ้นเมื่อมีอายุเพิ่มขึ้น (Wilson , 1974) ทฤษฎีนี้อธิบายถึงกระบวนการความสูงอายุเหมือนโปรแกรมที่ถูกกำหนดด้วยเวลาทางชีวภาพหรือเปรียบเหมือนนาฬิกา (biological clock) ซึ่งถูกกำหนดหรือตั้งเวลาไว้ ช่วงเวลาไหน ที่อวัยวะจะเสื่อม กระบวนการเสื่อมสลายนี้เกิดจากหลายสาเหตุ ความเครียด การขาดโภชนาการ เป็นต้น เซลล์ต่างๆเสื่อมสภาพลง ร่างกายไม่สามารถสร้างเซลล์ใหม่ขึ้นมาแทนเซลล์เก่าที่เสื่อมสลายไปได้ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการทำงานในส่วนต่างๆของอวัยวะในร่างกายที่ลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น

The Autoimmune Theory ทฤษฎีนี้กล่าวว่า กระบวนการความสูงอายุเกิดจากระบบคุ้มกันของร่างกายถูกทำลายให้เสื่อมลงโดยสิ่งแปลกปลอมประเภท ไวรัส แบคทีเรีย โปรตีน หรือแม้กระทั่งภูมิคุ้มกันที่สร้างขึ้นมาต่อต้านกันเอง ระบบภูมิคุ้มกันจะลดลงทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บได้มากขึ้น เช่น เบาหวาน มะเร็ง โรคกล้ามเนื้อและข้ออักเสบ แต่ทฤษฎีนี้ไม่ได้อธิบายถึงทำไมระบบภูมิคุ้มกันจึงเสื่อมเมื่ออายุเพิ่มมากขึ้น

The Cross-Linkage Theory (Bjorksten, 1974) ทฤษฎีนี้กล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของคอลลาเจน (collagen) เมื่อมีอายุมากขึ้น คอลลาเจนนี้เป็นเนื้อเยื่อเชื่อมประสานระบบอวัยวะต่างๆเข้าด้วยกัน เมื่ออายุเพิ่มมากขึ้นการเปลี่ยนแปลงของคอลลาเจนจะเห็นได้ชัด เช่น รอยเหี่ยวย่นของผิวหนัง การเปลี่ยนแปลงของคอลลาเจนทำให้หลอดเลือดขาดความยืดหยุ่น เลนส์ตาเสื่อมสภาพลง รวมทั้งบาดแผลหายช้าขึ้น เป็นต้น

Free Radical Theory (Hamah , 1956,1981) ทฤษฎีนี้สอดคล้องกับทฤษฎี Cross-Linkage Theory อธิบายว่าเป็นองค์ประกอบทางเคมีที่มีปฏิกิริยาสูงของอิเล็กตรอนไม่เข้าคู่กัน เกิดจากการใช้ออกซิเจนภายในเซลล์ร่างกายทำให้เกิดปฏิกิริยากับเซลล์ในโมเลกุลอื่นเป็นเหตุให้ ดีเอ็นเอ (DNA) เกิดการแบ่งตัว และไปเชื่อมโยงกับเนื้อเยื่ออื่น เกิดปฏิกิริยาเปลี่ยนสารโปรตีนในร่างกาย กระบวนการทำลายจึงเริ่มขึ้น ดังนั้นจึงเกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ขึ้นในวัยสูงอายุ อย่างไรก็ตามไม่มีข้อสรุปชัดเจนในทฤษฎีนี้

The Cellular Aging Theory ทฤษฎีนี้กล่าวว่า ความสูงอายุเกิดจากเซลล์ในร่างกายลดจำนวนลงโดยไม่มีการสร้างขึ้นมาใหม่ จากการทดลองเกี่ยวกับการสร้างเซลล์ใหม่ พบว่า เซลล์ของผู้สูงอายุสามารถสร้างขึ้นมาน้อยมากเมื่อเทียบกับกลุ่มอื่น ทฤษฎีนี้ได้อธิบายเพิ่มเติมอีกว่า เซลล์แต่ละหน่วยจะเสริมระดับของ DNA เมื่อเซลล์ไม่มีการสร้างขึ้นใหม่ก็จะสูญเสีย DNA ทำให้ลดการผลิต RNA ลงซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างเอ็นไซม์ที่จำเป็นของการทำงานของเซลล์ หรือจะกล่าวว่าการลดลงของ RNA ทำให้เซลล์เกิดการตายนั่นเอง

ทฤษฎีทางด้านจิตวิทยาสังคม แบ่งออกเป็น

ทฤษฎีภาวะสูงอายทางด้านจิตวิทยาสังคม เป็นทฤษฎีที่กล่าวถึงจิตวิทยาสังคมของผู้สูงอายุ ซึ่งได้มีนักวิชาการจิตวิทยาสังคมได้เสนอเป็นแนวคิดและทฤษฎีหลายทฤษฎี (McPherson, 1983) ดังนี้

1. ทฤษฎีการถดถอย (Disengagement Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ค่อยๆถดถอยออกจากสังคม ทั้งในกลุ่มผู้สูงอายุและในกลุ่มวัยอื่นๆด้วย เพื่อเป็นการลดภาวะกดดันทางสังคมบางประการ
2. ทฤษฎีการทำกิจกรรม (Activity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุจะมีความสุขทั้งร่างกายและจิตใจ ซึ่งได้จากการมีกิจกรรมและการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา ทำให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และรู้สึกว่าเป็นประโยชน์ต่อสังคม
3. ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า ผู้สูงอายุมีความสุขได้ต่อเมื่อได้กระทำกิจกรรมหรือปฏิบัติตัวเช่นที่เคยกระทำตัวมาก่อน บุคคลใดคุ้นเคยกับการอยู่ร่วมกับคนหมู่มากก็จะกระทำต่อไป บุคคลใดพอใจอยู่อย่างสงบ สันโดษ ก็อาจจะแยกตนเองออกไปอยู่ตามลำพัง ทฤษฎีนี้ได้กล่าวถึงพฤติกรรมของผู้สูงอายุอย่างกว้างๆว่าจะต้องปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงมากมายที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น การตายของสามีภรรยา การเกษียณอายุ และรายได้ที่ลดลง เป็นต้น

4. ทฤษฎีของอีริกสัน (Erikson 's Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า การพัฒนาด้านจิตวิทยาสังคมของผู้สูงอายุนั้น เป็นช่วงชีวิตที่ผู้สูงอายุจะรู้สึกว่าชีวิตมีคุณค่า มั่นคง หรือท้อแท้หมดหวัง สำหรับบุคคลที่มีความรู้สึกที่ชีวิตนั้นมีคุณค่าถ้ามีความมั่นคง ก็จะมีความรู้สึกพึงพอใจในผลของความสำเร็จจากช่วงชีวิตที่ผ่านมา และเกิดความรู้สึกสุข สงบทางใจ และสามารถยอมรับได้ในเรื่องความตายว่าเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต ในทางตรงกันข้ามผู้สูงอายุที่ไม่ยอมรับ ก็จะมีความรู้สึกว่าตนนั้นมีโอกาสเลือกได้น้อยและไม่ต้องการให้ชีวิตยืนยาวต่อไปอีก เกิดความท้อถอย สิ้นหวัง คับข้องใจ รู้สึกว่าตนนั้นไม่มีคุณค่า และความสามารถที่จะเผชิญกับภาวะสูงอายุลดน้อยลง

5. ทฤษฎีพัฒนาของเพค (Peck's Development Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่าผู้สูงอายุวัยต้น (55-75 ปี) และผู้สูงอายุวัยปลาย (75 ปีขึ้นไป) มีความแตกต่างกันทั้งลักษณะนิสัย และการปฏิสัมพันธ์ทางด้านจิตวิทยาสังคม

ทฤษฎีทางสังคมของผู้สูงอายุ แบ่งออกเป็น

ทฤษฎีบทบาท (Role Theory)

ตลอดช่วงอายุของแต่ละบุคคลต้องผ่านบทบาทต่างๆมากมาย บทบาทเป็นนักเรียน เป็นพ่อ แม่ เป็นลูก เป็นสามี ภรรยา หัวหน้า ลูกน้อง นักธุรกิจ เป็นต้น บทบาทเหล่านี้จะเป็นตัวแยกสถานภาพและทัศนคติต่อตนเอง บทบาททางสังคมของแต่ละบุคคลจะมีความสัมพันธ์กับอายุ เช่น ผู้ที่จะมีบทบาทเป็นสามี ภรรยา ควรจะมีอายุเท่าไรจึงจะเหมาะสม อายุจึงเป็นตัวกำหนด บทบาทในสังคมและความคาดหวังของสังคมอันหนึ่ง ความคาดหวังของสังคมต่อบุคคลวัย 30 ปี จะแตกต่างจากความคาดหวังที่มีต่อบุคคลวัย 60 ปี เป็นต้น ดังนั้นบุคคลสามารถปรับตัวเพื่อจะเป็นผู้สูงอายุได้ดีเพียงใดขึ้นอยู่กับช่วงชีวิตที่ผ่านมาของบุคคลนั้นๆว่าสามารถยอมรับบทบาทที่มีการเปลี่ยนแปลงได้มากเพียงใด โดยปกติแล้วบุคคลเมื่อมีอายุมากขึ้นมักจะสูญเสียบทบาททางสังคมที่เคยได้รับมา เช่น สูญเสียตำแหน่งงาน สูญเสียบทบาทชีวิตคู่ ซึ่งบุคคลก็พยายามที่จะพัฒนาบทบาททางสังคมเข้ามาแทนที่ให้ได้เพียงใดก็ขึ้นอยู่กับมโนทัศน์ของบุคคลนั้น ตลอดจนการมองเห็นคุณค่าในตนเองเป็นสำคัญด้วย (Roscow ,1985)

ทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory)

ทฤษฎีกิจกรรมเชื่อว่า กิจกรรมทางสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชีวิตสำหรับบุคคล ทุกวัย กิจกรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญสำหรับผู้สูงอายุเช่นกัน การที่ผู้สูงอายุมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินชีวิตขึ้นอยู่กับ การเข้าไปสังสรรค์ เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เป็นผู้ที่มีความพึงพอใจในชีวิตสูง ทฤษฎีกิจกรรม เชื่อว่า ผู้สูงอายุที่จะมีความสุขได้นั้น ควรมีกิจกรรมทางสังคมตามสมควร เช่น มีงานอดิเรก การมีโอกาสเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคม ชมรมต่างๆ เป็นต้น

ทฤษฎีแยกตนเอง (Disengagement Theory)

เป็นเรื่องปกติที่ผู้สูงอายุจะต้องลดกิจกรรมและบทบาททางสังคมลงเมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุ ทั้งนี้เพราะผู้สูงอายุพยายามหลีกเลี่ยงความตึงเครียดโดยการถอนตัวออกจากสังคม ซึ่งเป็นผลทำให้ตนเองรู้สึกว่าคุณภาพความสามารถน้อยลง ทฤษฎีนี้จะขัดแย้งกับทฤษฎีกิจกรรม เพราะทฤษฎีแยกตนเองจะเชื่อว่าเป็นความพอใจส่วนบุคคลที่ผู้สูงอายุจะแสวงหาความสงบเงียบ ลดความเกี่ยวข้องกับผู้อื่น ถอดถอนตนเองออกจากการแข่งขัน การทำงาน สามารถมีเวลาสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับครอบครัวได้มากกว่าผู้สูงอายุที่มีกิจกรรมทำนอกบ้าน แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีนี้ยังมีอีกหลายประเด็นที่ยังไม่ได้ศึกษาและทดสอบอย่างเป็นระบบ แต่ก็ไม่มีใครกล่าววาทฤษฎีนี้ผิดแต่อย่างใด

ทฤษฎีความต่อเนื่อง (Continuity Theory)

ทฤษฎีนี้ กล่าวถึงแนวทางการปรับตัวทางสังคมของผู้สูงอายุว่าผู้สูงอายุจะแสวงหาบทบาทใหม่มาทดแทนบทบาททางสังคมที่สูญเสียไปอย่างต่อเนื่องอยู่เสมอ ทฤษฎีนี้พยายามอธิบายถึงการปรับตัวว่าผู้สูงอายุจะประสบความสำเร็จหรือมีความพึงพอใจในชีวิตมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับแบบแผนพฤติกรรม การดำเนินชีวิตที่ส่งผลมาตั้งแต่อดีตและส่งผลมาจนกระทั่งเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งอาจจะดูได้จากแบบแผนการดำเนินชีวิตตั้งแต่วัยหนุ่มสาวแล้วสามารถทำนายได้ว่าบุคคลนั้นจะมีแบบแผนการดำเนินชีวิต พฤติกรรม ความพึงพอใจ อย่างไรเมื่ออยู่ในวัยสูงอายุ

ทฤษฎีระดับชั้นอายุ (Age Stratification Theory)

ทฤษฎีนี้กล่าวถึงความสัมพันธ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นในระดับอายุที่แตกต่างกัน กล่าวคืออายุเป็นเกณฑ์ในการกำหนดบทบาท สิทธิ หน้าที่ ฯลฯ อายุมีความสัมพันธ์ทั้งโดยตรงและทางอ้อม เช่นเมื่ออายุครบต้องทำบัตรประชาชน อายุครบมีสิทธิที่จะออกเสียงเลือกตั้ง หรือสังคมกำหนดว่าอายุเท่าใดเหมาะสมกับการมีคู่ครอง หรือเป็นผู้บังคับบัญชา ตลอดจนความรับผิดชอบต่างๆที่สังคมมอบให้ ตามทฤษฎีระดับชั้นอายุนี้ ผู้สูงอายุมีบทบาท หน้าที่อิสระและมีบทบาทที่ค่อนข้างจำกัด โดยเฉพาะในสังคมยุคใหม่ โดยสรุปแล้ว การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม นอกจากจะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญแล้วยังเป็นตัวกำหนดความสามารถของแต่ละบุคคลในแต่ละระดับชั้นอายุด้วย ดังนั้นบุคคลที่อายุต่างกัน มักมีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน ตามแต่ละบทบาท หน้าที่ ซึ่งระดับชั้นอายุนี้จะเป็นตัวกำหนดสถานภาพทางสังคมของบุคคลนั้นจนตลอดชีวิต

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นย่อมจะเกิดขึ้นในทุกยุคสมัยและทุกสังคม ในสมัยโบราณการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นไปอย่างเชื่องช้า ทั้งนี้เพราะสิ่งประดิษฐ์คิดค้นในสังคมมีน้อย การสื่อสารยังไม่เจริญเหมือนปัจจุบัน ตลอดจนการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมก็เป็นไปได้อย่างยาก ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบันเป็นไปอย่างรวดเร็วและสม่ำเสมอ สืบเนื่องจากการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์ใหม่ๆ ความเจริญของระบบสื่อสารโทรคมนาคม แสดงให้เห็นถึงความเติบโต หรือ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ ตลอดจนการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมก็เป็นไปได้สะดวกขึ้น

โรเจอร์ (Rogers , 1969) กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมคือ “ กระบวนการซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในโครงสร้างและหน้าที่ของระบบสังคม ” การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องเปรียบเทียบความแตกต่างจากระยะเวลาหนึ่ง เปลี่ยนแปลงไปอีกระยะเวลาหนึ่ง ฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็คือการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม ถ้าความสัมพันธ์ทางสังคมไม่เปลี่ยนก็ไม่ถือว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่อาจจะเปลี่ยนแปลงบางส่วนในสังคม เช่น พฤติกรรมด้านความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับบุตรหลานเปลี่ยนแปลงไปในบางครั้งเร็วร้อนใน

หมู่บ้าน นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งไม่มีความจำเป็นที่จะต้องเปลี่ยน เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ ได้แก่ เครื่องแต่งกาย เนื้อหา แต่ความสัมพันธ์ยังคงเดิม ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมจะมีลักษณะที่เป็นการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและหน้าที่ในระบบสังคม หรือการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้กระบวนการความสัมพันธ์และการกระทำระหว่างกันเปลี่ยนไป

ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมสามารถมองได้หลายประเด็น ซึ่งสามารถนำไปศึกษาผู้สูงอายุได้ กล่าวคือ

1. จำนวนของการเปลี่ยนแปลง เน้นที่ความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงนั้นสำคัญมากหรือน้อย และดูว่ามีปริมาณการเปลี่ยนแปลงมากหรือน้อย เป็นการวัดจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

2. ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลง เน้นที่ระยะเวลาที่ใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงไปอย่างช้าๆ หรือฉับพลัน กล่าวคือ การเปลี่ยนแปลงที่ใช้เวลามากจะแตกต่างกับการเปลี่ยนแปลงโดยฉับพลัน

ทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงต่างวัฒนธรรม

คาวกิล (Cowgill, 1972) ได้เสนอทฤษฎีเกี่ยวกับภาวะผู้สูงอายุเชิงแนวคิด ทฤษฎีต่างวัฒนธรรม ในท่ามกลางของสังคมที่เปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยได้พบปรากฏการณ์ทางสังคมเกี่ยวกับภาวะผู้สูงอายุที่มีทั้งเป็นสากลและผันแปร ไปตามแต่ละสังคมและวัฒนธรรม กล่าวคือ

1. ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เป็นสากลเกี่ยวกับภาวะสูงอายุซึ่งสามารถพบเห็น และเป็นความจริงในทุกๆสังคม

2. ปรากฏการณ์ทางสังคมที่เกี่ยวกับภาวะสูงอายุ ซึ่งอาจผันแปรไปตามแต่ละสังคมหรือชุมชนแตกต่างกันไป ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย

ทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่

ทฤษฎีการเรียนรู้สำหรับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ เป็นเรื่องที่ว่าด้วยพฤติกรรมทางจิตวิทยา ซึ่งเกี่ยวข้องกับพัฒนาการเรียนรู้ของมนุษย์ตั้งแต่เด็กจนถึงวัยผู้ใหญ่และผู้สูงอายุ ใน การเรียนการสอนผู้ใหญ่ นั้น นักการศึกษาผู้ใหญ่ได้นำเอาหลักการเรียนรู้ต่างๆ จากทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีอยู่นำมาใช้กับผู้ใหญ่และผู้สูงอายุด้วย (สุวัฒน์ วัฒนวงศ์ , 2533)

มัลคอม โนลส์ (Malcolm S. Knowles) ได้สรุปพื้นฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ของผู้ใหญ่สมัยใหม่ ซึ่งมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. ความต้องการและความสนใจ ผู้ใหญ่จะถูกชักจูงให้เกิดการเรียนรู้ได้ ก็ต่อเมื่อมีความต้องการ และสนใจในประสบการณ์ที่ผ่านมา
2. สถานการณ์ที่เกี่ยวกับชีวิต การเรียนรู้ของผู้ใหญ่จะได้ผลดี ถ้าหากถือเอาตัวผู้ใหญ่เป็นศูนย์กลาง
3. การวิเคราะห์ประสบการณ์ ประสบการณ์ของผู้ใหญ่ที่ผ่านมาเป็นแหล่งการเรียนรู้ที่มีคุณค่ามากที่สุด
4. ผู้ใหญ่ต้องการเป็นผู้นำตนเอง ความต้องการที่อยู่ส่วนลึกคือ การมีความรู้สึกต้องการนำตนเองได้มากกว่าที่จะให้ใครชี้นำ
5. ความแตกต่างระหว่างบุคคล ผู้ใหญ่ที่ยิ่งมีอายุมากขึ้น ก็ยิ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคลมากขึ้น ดังนั้น การสอนผู้ใหญ่จึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างของการเรียน จะต้องจัดเตรียมรูปแบบของการเรียนการสอน เวลา สถานที่ และความสามารถในการเรียนรู้แต่ละขั้นให้เป็นอย่างดี

จากทฤษฎีการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการยืนยันว่า ผู้สูงอายุยังสามารถมีการเรียนรู้ได้ และต้องการการเรียนรู้ โดยมีพื้นฐานของเรื่องความต้องการและความสน

ใจในการเรียนรู้ สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตของผู้สูงอายุ การวิเคราะห์ประสบการณ์ การเป็นผู้ นำในตนเอง และความแตกต่างระหว่างบุคคล ซึ่งเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลนี้ โนลส์ ได้ กล่าวอย่างชัดเจนว่าจะต้องคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล จะต้องมีการเตรียมรูปแบบ การเรียนรู้ที่ดีเพื่อจะทำให้ผู้ใหญ่และผู้สูงอายุสามารถเรียนรู้ได้ดีและเหมาะสมกับแต่ละบุคคล จะ เห็นได้ว่าแบบการเรียนรู้จึงมีความสำคัญมากที่จะสนับสนุนการเรียนรู้ที่ดีของผู้สูงอายุ แต่ในอดีตที่ ผ่านมายังไม่ปรากฏงานวิจัยที่เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุเลย ผู้วิจัยจึงตระหนักและเห็น ความสำคัญของการศึกษาเรื่องแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุในครั้งนี้

ตอนที่ 2 แบบการเรียนรู้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้

เจม ดับบลิว คีเฟ (Jame W. KeeFe : 1979) ได้อธิบายแบบการเรียนรู้ไว้ ว่า แบบการเรียนรู้ (Learning style) เป็นข้อมูลเกี่ยวกับสภาพต่างๆ ของการเรียนรู้การสอนที่ ผู้เรียนชอบและผู้เรียนคิดว่าเรียนได้ดีในสภาพนั้นๆ ในอเมริกา แบบการเรียนรู้ถือว่าเป็นข้อมูลที่ สำคัญที่สุดอันดับหนึ่งสำหรับครู เพื่อใช้ในการพัฒนาประสิทธิภาพการสอนหาทางนำผู้เรียนไปสู่ เป้าหมายได้เป็นอย่างดี

อัจฉรา ธรรมากรณ์ (2531) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ว่าเป็น ลักษณะที่สำคัญอันหนึ่งของผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันมีความเกี่ยวข้องกับวิธีการที่ผู้เรียนชอบใน การเรียนรู้สิ่งต่างๆ เช่น บางคนชอบอ่าน บางคนชอบการปฏิบัติเอง เป็นต้น

แบบการเรียนรู้จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญ ซึ่งควรให้ความสนใจเพื่อนำมา ประกอบการวางแผนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและความชอบของผู้เรียน อันจะนำไป สู่การพัฒนาคุณภาพของการเรียนรู้ของตัวผู้เรียนซึ่งเป็นเป้าหมายสำคัญ

2.2 ความหมายของแบบการเรียนรู้

มีผู้ที่ได้ให้ความหมายของแบบการเรียนรู้ (Learning style) ไว้ดังต่อไปนี้

ลินดา เอช สมิธ และโจเซฟ เอส เรนซัลโล (Linda H. Smith and Joseph S. Renzulli:1984) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้เป็นลักษณะของยุทธศาสตร์ทางการเรียนรู้ที่นักเรียนชอบใช้ในการเรียน

เดวิด อี ฮันท์ (David E. Hunt : 1979) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้เป็นสิ่งที่อธิบายว่าผู้เรียนอย่างไร ไม่ใช่เรียนอะไรมาบ้างแล้ว

เจมส์ ดับบลิว คีเฟ (Jame W. Keefe : 1984) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านปัญญา ร่างกายและอารมณ์ แบบการเรียนรู้เป็นลักษณะที่ค่อนข้างคงที่บ่งชี้ว่าผู้เรียนรับรู้ มีปฏิสัมพันธ์และตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนอย่างไร

แอกเนส จี เรสเลอร์ และวิกเตอร์ เรสโมวิช (Agnes G. Rezler and Victor Rezmovice : 1981) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้คือ ลักษณะที่แต่ละบุคคลรับรู้ และประมวลข้อมูลในสภาพต่างๆของการเรียนรู้

โคลบ (Kolb , 1981 : 23) กล่าวว่า แบบการเรียนรู้คือ ผลของเครื่องมือทางพันธุกรรม ประสบการณ์เดิมและความต้องการของสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันทำให้เกิดวิธีการเรียนรู้ คือ ประสบการณ์เชิงรูปธรรม การสังเกตไตร่ตรอง การสร้างมโนทัศน์เชิงนามธรรม และการทดลองปฏิบัติจริง

แคนฟิลด์ (Canfield , 1988) ได้สรุปว่า แบบการเรียนรู้ คือ องค์ประกอบด้านจิตใจของประสบการณ์ด้านการศึกษาที่มุ่งใจให้ผู้เรียนแต่ละคนเลือกสนใจและปฏิบัติได้อย่างดีที่สุดในวิชาที่ตนเรียนหรือในการศึกษาของตน

พัชรี เกียรตินันท์วิมล (2529) ได้สรุปว่า แบบการเรียนรู้ หมายถึง วิธีการที่นักศึกษาใช้เป็นประจำในการรับรู้ การคงไว้ซึ่งความรู้ตลอดจนการตอบสนองในสภาพแวดล้อมของการเรียนรู้

ดำรงค์ นิมมานพิสุทธิ (2536) ได้ให้ความหมายว่า แบบการเรียนรู้ หมายถึง ลักษณะทางด้านสติปัญญา จิตใจ และร่างกายที่มีอยู่ในตัวผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งมีอิทธิพลต่อการเลือก มีปฏิสัมพันธ์ และตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมในการเรียนซึ่งแตกต่างกัน

จากคำนิยามดังกล่าว พอสรุปได้ว่า แบบการเรียนรู้หมายถึง ลักษณะวิธีการที่ผู้เรียนชอบใช้ในการเรียนที่ค่อนข้างคงที่ เป็นการอธิบายที่บอกว่าผู้เรียนต้องการเรียนอย่างไร ไม่ใช่เรียนอะไรมาบ้างและจะตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมทางการเรียนอย่างไร เกี่ยวข้องกับ ลักษณะทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และประสบการณ์เดิมตลอดจนมีอิทธิพลในการเรียนรู้

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้

มีนักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงแบบการเรียนรู้ในลักษณะที่แตกต่างกัน เช่น เรด (Reid ,1987) ได้แบ่งการเรียนรู้เป็น 6 แบบ คือ

1. แบบจักษุนิยม (Visual Learning) บุคคลที่มีการเรียนรู้แบบนี้มักจะชอบการสังเกต การเฝ้าดู จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้ตั้งใจดู เช่นการดูโทรทัศน์ การดูวิดีโอต่างๆ เป็นต้น

2. แบบโสตนิยม (Auditory Learning) บุคคลที่มีการเรียนรู้แบบนี้มักจะชอบฟัง จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้ฟังสิ่งต่างๆอย่างตั้งใจ เช่น การฟังบรรยาย การฟังวิทยุ เป็นต้น

3. แบบปฏิบัตินิยม (Kinesthetic Learning) บุคคลที่มีการเรียนรู้แบบนี้จะชอบลงมือปฏิบัติ จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อลงมือทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ชอบทดลองทำสิ่งต่างๆ

4. แบบสัมผัสนิยม (Tactile Learning) บุคคลที่มีการเรียนรู้แบบนี้จะชอบการเข้าไปสัมผัส และต้องกับสิ่งต่างๆด้วยตนเอง ไม่เพียงแต่ดู สังเกต หรือฟังเท่านั้น

5. แบบเป็นกลุ่ม (Group Learning) บุคคลที่มีการเรียนรู้แบบนี้จะชอบที่ทำงานร่วมกับผู้อื่น จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้อยู่กับกลุ่มได้ร่วมกันคิด และทำงานร่วมกัน

6. แบบรายบุคคล (Individual Learning) บุคคลที่มีการเรียนรู้แบบนี้จะชอบทำงานเพียงลำพัง จะเรียนรู้ได้ดีเมื่อได้คิดหรือทำสิ่งต่างๆด้วยตนเอง มักจะเก็บตัว ชอบที่เงียบๆ เวลาทำงาน

แคนฟิลด์ (Canfield , 1983) ได้แบ่งแบบการเรียนรู้เป็น 4 ด้าน คือ

1. ด้านเนื้อหา (Content) เป็นการเรียนรู้เนื้อหาเกี่ยวกับตัวเลข (Numeric) คุณภาพ (Qualitation) สัญลักษณ์ (Inanimate) และคน (People)

2. ด้านวิธีการ (Mode) เป็นการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับการฟัง (Listening) การอ่าน (Reading) รูปภาพ (Iconic) และประสบการณ์ตรง (Direct Experience)

3. ด้านเงื่อนไข (Conditions) เป็นการเรียนรู้ภายใต้เงื่อนไขของเพื่อน (Peer) การจัดองค์กร (Organization) การกำหนดเป้าหมาย (Goal Setting) การแข่งขัน (Competition) ผู้สอน (Instructor) รายละเอียด (Detail) การเป็นอิสระ (Independent) และการใช้อำนาจ (Authority)

4. ด้านความคาดหวังของผู้เรียน (Expectation) เป็นการเรียนรู้ภายใต้ความคาดหวังในความสำเร็จของผู้เรียนในระดับดีมาก (Out Standing) ดี (Above Average) ปานกลาง (Average) และต่ำกว่าเกณฑ์เฉลี่ย (Below Average)

ริเบคกา แพททริจ (Rebecca Partridge : 1983) ได้จำแนกแบบการเรียนรู้ ออกเป็น 2 ระบบใหญ่ๆ คือ

1.ระบบการจำแนกการเรียนรู้ตามพฤติกรรม ระบบนี้จำแนกรูปแบบการเรียนรู้ตามพฤติกรรมที่แสดงออกในการเรียน ปัจจุบันมีระบบเป็นที่น่าสนใจ 2 ระบบ คือ

1.1 ระบบของแอนโทนี กราชา และเชอริล ไรซ์แมน จำแนกแบบการเรียนรู้ตามพฤติกรรม เป็น 6 แบบ ดังนี้

1.) แบบอิสระ (Independent) ลักษณะผู้เรียนแบบนี้ชอบคิดและทำเรื่องต่างๆด้วยตนเอง แต่จะฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ตั้งใจเรียนเมื่อคิดว่าเรื่องนั้นมีความสำคัญ มีความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง

2.) แบบหลีกเลี่ยง (Avoidance) พวกเขาไม่ค่อยสนใจเนื้อหาที่เรียน ไม่ชอบมีส่วนร่วมร่วมกับคนอื่น มีส่วนร่วมน้อยในกิจกรรมที่เป็นวิชาการ

3.) แบบร่วมมือ (Collaborative) เขาจะรู้สึกว่ายารู้ได้ดีที่สุดเมื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับผู้อื่น มักจะร่วมมือกับอาจารย์ กลุ่มเพื่อน และชอบทำงานร่วมกับผู้อื่น

4.) แบบแข่งขัน (Competitive) พวกนี้จะพยายามทำสิ่งต่างๆให้ดีกว่าผู้อื่น กลุ่มนี้จะรู้สึกว่ายากต้องแข่งขันกับผู้อื่น เพื่อให้ได้รางวัล เขามองห้องเรียนเหมือนสนามแข่งขันมีแพ้ มีชนะ

5.) แบบมีส่วนร่วม (Participant) ชอบมีส่วนร่วมในชั้นเรียน มีความรับผิดชอบในเรื่องที่เรียนและเรื่องที่เกิดกลางร่วมกับคนอื่น แต่มีส่วนร่วมน้อยกับกิจกรรมที่ไม่ใช่ทางวิชาการ

6.) แบบพึ่งพา (Dependent) พวกนี้มีความอยากรู้อยากเห็นทางวิชาการน้อยมาก จะเรียนเฉพาะสิ่งที่ถูกบังคับหรือกำหนดให้เรียน เห็นอาจารย์และเพื่อนร่วมชั้นเป็นโครงสร้างความรู้ เป็นแหล่งสนับสนุนทางวิชาการ ต้องการได้รับการบอกทางว่าตนเอง

1.2 ระบบของ ริชาร์ด แมนด์และคณะ ได้จำแนกแบบการเรียนรู้ตามพฤติกรรมเป็น 8 แบบ คือ

1.) แบบยินยอม (Compliant) พวกนี้อาจเรียกว่าเป็นนักเรียนที่ดี ผู้เรียนแบบ

นี้จะเอางานเป็นหลัก ไม่สนใจประสบการณ์อื่นๆ พยายามไม่เอางานอย่างอื่นมาแทรกแข่งงานที่เขาต้องการทำ ผู้เรียนแบบนี้จะตั้งใจทำงาน มีความกระตือรือร้น ไม่ชอบการขาดระเบียบวินัย ต้องการทำความเข้าใจกับวิชาที่เรียนเป็นอย่างมาก

2.) แบบวิตกกังวล (Anxious Dependent) พวกนี้มักทำอะไรขึ้นกับอาจารย์ทั้งความรู้และความช่วยเหลืออื่นๆ เขาจะวิตกเรื่องการวัดผลมาก เขาจะรู้สึกว่าตนเองไม่มีความสามารถ

3.) แบบท้อใจ (Discouraged) พวกนี้จะพูดเสมอว่ารู้สึกไม่พอใจตัวเอง เมื่อทำสิ่งใดผิดหรือบกพร่องก็โทษตัวเองไม่มองคนอื่นเป็นปฏิปักษ์ พวกนี้มองไม่เห็นความดีของตัวเอง มีทัศนคติต่อตัวเองในทางลบ

4.) แบบอิสระ (Independent) พวกนี้มีลักษณะเป็นผู้ใหญ่อ่างเห็นได้ชัด มีสติปัญญาดี มีความรับผิดชอบ มีความเชื่อมั่นในตัวเอง มีอิสระในตนเอง พวกนี้จะมองเห็นความสัมพันธ์ของการเรียน วัตถุประสงค์ และการทำงานอย่างมีความคิดสร้างสรรค์

5.) แบบวีรบุรุษ (Heroic) เมื่ออดีตมักมีแต่ผู้ชาย ปัจจุบันมีผู้หญิงมากขึ้น พวกนี้เป็นพวกอยู่แนวหน้า เป็นที่รู้จักมีชื่อเสียงโด่งดังทางการเรียนกับบทบาทการประหวัง ผลงานของพวกนี้มีทั้งทางสร้างสรรค์และเป็นปฏิปักษ์ ความภูมิใจในอำนาจเป็นส่วนหนึ่งที่พวกนี้พยายามสร้างเอกลักษณ์โดยดารแสดงออก

6.) แบบลอบยิง (Spiner) พวกนี้เป็นพวกมองโลกในแง่ร้ายเกี่ยวกับความสามารถของตน มีความสัมพันธ์กับอาจารย์ หรือผู้มีอำนาจอื่นๆ พวกนี้เป็นพวกหลบหลีก ไม่ยอมเผชิญอะไรซึ่งๆหน้า สร้างความขัดแย้งวุ่นวาย นำไปสู่การลอบทำร้ายคนรอบข้างได้

7.) แบบแสวงหาความสนใจ (Attentive) พวกนี้เน้นทางสังคมมากกว่าด้านสติปัญญา ต้องการสร้างความสัมพันธ์กับอาจารย์และเพื่อนด้วยวิธีต่างๆ เช่น พุดคุย แสดงตัว คุยไม้เล่าเรื่องตลก ให้เกิดการยอมรับในกลุ่ม

8.) แบบสงบเงียบ (The Silent Study) พวกนี้ไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการอภิปรายในกลุ่มที่เรียน พูดน้อย มักจะเงียบเฉย ไม่ทำอะไรทั้งในห้องและนอกห้องเรียน สัมพันธภาพระหว่างผู้สอนและผู้เรียนน้อยมาก มีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่มน้อยมาก

ริต้า ดันน์ และ เคนเนท ดันน์ (Rita Dunn and Kenneth Dunn, 1972) ได้เสนอแบบการเรียนที่ผู้สอนควรจะต้องสำรวจผู้เรียนว่าชอบหรือพอใจสถานการณ์อย่างไร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. เวลา (Time) ผู้เรียนจะตื่นตัวในการเรียนมากที่สุดเมื่อใด เช่น ช่วงเช้า สาย บ่าย เย็น

2. กำหนดการ (Schedule) ระยะเวลาในการเอาใจใส่ของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ หรือการเอาใจใส่เพียงช่วงสั้น ไม่สม่ำเสมอ

3. ความดังของเสียง (Amount of Sound) ระดับเสียงที่ผู้เรียนพอจะทนฟังได้หรือชอบความเงียบที่สุด เสียงพิมพ์เล็กน้อย เสียงที่อยูไกล ระดับเสียงสูงที่จะทนได้

4. ชนิดของเสียง (Type of Sound) เสียงชนิดใดที่ก่อให้เกิดปฏิกิริยาทางบวก เช่น เสียงดนตรี เสียงสนทนา เสียงหัวเราะ หรือเสียงจากการทำงานกลุ่ม

5. ชนิดของการทำงานเป็นกลุ่ม (Type of Work Group) ทำงานคนเดียวหรือทำงานเป็นคู่ หรือทำกันเป็นกลุ่มเล็กๆ หรือทำกับกลุ่มใหญ่

6. ปริมาณของแรงกดดัน (Amount of Pressure) ผู้เรียนต้องการแรงกดดันชนิดใด เช่น การปล่อยตามสบาย ได้รับการควบคุมไม่เคร่งครัด ได้รับการควบคุมอย่างจริงจัง

7. ชนิดของแรงกดดันและแรงจูงใจ (Type of Pressure and Motivation) อะไรที่ช่วยเป็นแรงจูงใจแก่นักเรียน ตนเอง การคาดหวังของผู้สอน การกำหนดเวลา รางวัล การระลึกถึงความสำเร็จทางการเรียน ความสนใจภายในหรืออื่นๆ

8. สถานที่ (Place) สถานที่ใดที่ผู้เรียนจะทำงานได้ดีที่สุด ที่บ้าน ที่โรงเรียน ศูนย์การเรียนรู้ ห้องสมุด หรือมุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน

9. เงื่อนไขหรือสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ (Physical Environment and Conditions) ผู้เรียนชอบที่จะนั่งเรียนกับพื้นธรรมดาหรือพรม ชอบนั่งเอนตัว นั่งตัวตรง นั่งโต๊ะเรียน ระดับของอุณหภูมิ แสงสว่าง นิตะเขียนหนังสือ ชนิดของเสื้อผ้าและอาหารที่ต้องการขณะ ที่เรียน

10. ชนิดของการสั่งงาน (Type of Assignments) การสั่งงานของผู้สอน แบบใดที่ทำให้ผู้เรียนก้าวหน้าขึ้น เช่น การให้สัญญา การทำโครงการส่วนตัวของตนเองโดยตรง หรือผู้สอนเลือกงานให้

11. แบบของการรับรู้ (Perceptual Strengths and Styles) ผู้เรียนจะเรียนรู้ ได้มากที่สุดโดยวิธีที่ง่ายที่สุดได้อย่างไรหรือวิธีใด เช่น ใช้อุปกรณ์เกี่ยวกับภาพ การบันทึกเสียง ประสบการณ์ในการสัมผัส กิจกรรมที่ต้องใช้กล้ามเนื้อ สื่อสำเร็จรูป เป็นต้น

12. ชนิดของโครงสร้างและการประเมินผล (Type of Structure and Evaluation) แบบทดสอบชนิดใดที่เหมาะสมกับผู้เรียนที่สุดในเวลาเรียน การเข้มงวดหรือการยืดหยุ่น การวัดผลด้วยตนเอง การให้จัดการวัดผลร่วมกันทั้งครูและนักเรียน ช่วงเวลาในการวัดผล เช่น ผู้เรียนเริ่มต้นด้วยตนเอง การวัดผลอย่างต่อเนื่อง หรือทำเป็นครั้งคราว การคาดหวังเกี่ยวกับเวลา ข้อกำหนดภายนอก เป็นต้น

นอกจากนี้ก็ยังมี แม็คคาร์ที (McCarty , 1987) ได้แบ่งแบบการเรียนรู้ออกเป็น 4 แบบ คือ

1. แบบจินตนาการ (Imaginative Learners)
2. แบบวิเคราะห์วิจารณ์ (Analytic Learners)
3. แบบสามัญสำนึก (Common Sense Learners)
3. แบบมีพลัง (Dynamic Learners)

กรีกอริก และวอร์ด (Gregorc and Ward, 1977) ได้แบ่งแบบการเรียนรู้ออกเป็น 4 ลักษณะ คือ

1. แบบจัดลำดับเชิงนามธรรม (The Abstract Sequential Learner)
2. แบบการสุ่มเชิงนามธรรม (The Abstract Random Learner)
3. แบบจัดลำดับเชิงวัตถุธรรม (The Concrete Sequential Learner)
4. แบบการสุ่มเชิงวัตถุธรรม (The Concrete Random Learner)

2.ระบบการคิดของผู้เรียน

ระบบของ เฮช เอ วิทคิน (H.A. Witkin : 1977) ได้จำแนกแบบการคิดของคนออกเป็น 2 แบบ คือ

- 1.) แบบพึ่งพาสภาพแวดล้อม (Field Dependent)
- 2.) แบบไม่พึ่งพาสภาพแวดล้อม (Field Independent)

บุคคลที่มีการคิดแตกต่างกัน ตามการจำแนกของวิทคิน จะมีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือการใช้ตัวกลางในการเรียนรู้และการใช้ประโยชน์จากความเด่นชัดของตัวแนะ ดังนี้

1.) การใช้ตัวกลางในการเรียนรู้ (Mediating Mechanisms in Learning) ผู้ที่มีแบบการคิดไม่พึ่งพาสภาพแวดล้อมจะมีความสามารถในการสรุปหลักการต่างๆจากประสบการณ์ของตนได้ดีกว่าแบบพึ่งพาสภาพแวดล้อม ตัวอย่างเช่นในการเรียนเนื้อหาที่มีโครงสร้างคลุมเครือผู้เรียนต้องสรุปหลักการด้วยตนเองผู้เรียนที่มีแบบการคิดแบบไม่พึ่งพาสภาพแวดล้อมจะสามารถใช้ประโยชน์จากตัวกลางในการเรียนรู้เพื่อเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ และสรุปหลักการได้ดีกว่ากลุ่มพึ่งพาสภาพแวดล้อม แต่ถ้าเนื้อหาที่มีโครงสร้างเด่นชัดไม่พบความแตกต่างระหว่างแบบพึ่งพาสภาพแวดล้อมและไม่พึ่งพาสภาพแวดล้อม

2.) การใช้ประโยชน์จากความเด่นชัดของตัวแนะ (Cue Salience) สิ่งหนึ่งที่ได้รับการยอมรับในวงการศึกษา คือตัวแนะที่เด่นชัดมากจะทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่ายกว่าตัวแนะที่เด่นชัดน้อย ด้วยหลักการนี้ตัวแนะที่เด่นชัดจะส่งผลต่อผู้ที่คิดแบบพึ่งพาสภาพแวดล้อมมากกว่าแบบไม่พึ่งพาสภาพแวดล้อม

ระบบของ โคลบ (Kolb, Rubin and McIntyre : 1974) ได้เสนอว่ากระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของบุคคล ประกอบด้วย 4 ลักษณะ ที่เป็นวงจรต่อเนื่องกัน

รูปที่ 1 วงจรการเรียนรู้ตามทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ

โคลบได้อธิบายขั้นตอนการเรียนรู้ทั้ง 4 ลักษณะ ดังนี้

1. ลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรม (Concrete Experience ย่อว่า CE) เป็นลักษณะการเข้าไปมีส่วนร่วมและรับรู้ประสบการณ์ต่างๆ เน้นการใช้ความรู้สึกและยึดถือสิ่งที่เกิดขึ้นจริงตามที่ตนประสบในขณะนั้น
2. ลักษณะการไตร่ตรองสังเกต (Reflective Observation ย่อว่า RO) เป็นลักษณะที่มุ่งจะเข้าใจความหมายของประสบการณ์ที่ได้รับ โดยการสังเกตอย่างระมัดระวังเน้นที่การกระจายความคิดเพื่อไตร่ตรองพิจารณา

3. ลักษณะสรุปเป็นหลักการนามธรรม(Abstract Conceptualization ย่อว่า AC) เป็นลักษณะที่มุ่งใช้เหตุผลและใช้ความคิดในการสรุปรวบยอดเป็นหลักการต่างๆ

4. ลักษณะการทดลองปฏิบัติจริง (Active Experimentation ย่อว่า AE) เป็นลักษณะที่มุ่งเอาความเข้าใจที่สรุปได้จากลักษณะที่ 3 ไปทดลองปฏิบัติจริงเพื่อดูว่าถูกต้องหรือไม่ เน้นที่การประยุกต์ใช้

โคลบได้กล่าวว่า " ผู้เรียนแต่ละคน จะเน้นที่ขั้นต่างๆแตกต่างกัน ทำให้มีการใช้ลักษณะต่างๆในการเรียนรู้ไม่เท่ากัน บางคนเน้นที่ลักษณะที่ 1 บางคนเน้นที่ลักษณะที่ 2 , 3 และ 4 ไม่เหมือนกัน "

ตามแนวคิดของโคลบ ลักษณะการเรียนรู้ทั้ง 4 มีลักษณะที่ตรงกันข้ามที่จัดเป็น

2 คู่ คือ

ลักษณะที่ 1 (CE) มีลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะที่ 3 (AC)

ลักษณะที่ 2 (RO) มีลักษณะตรงกันข้ามกับลักษณะที่ 4 (AE)

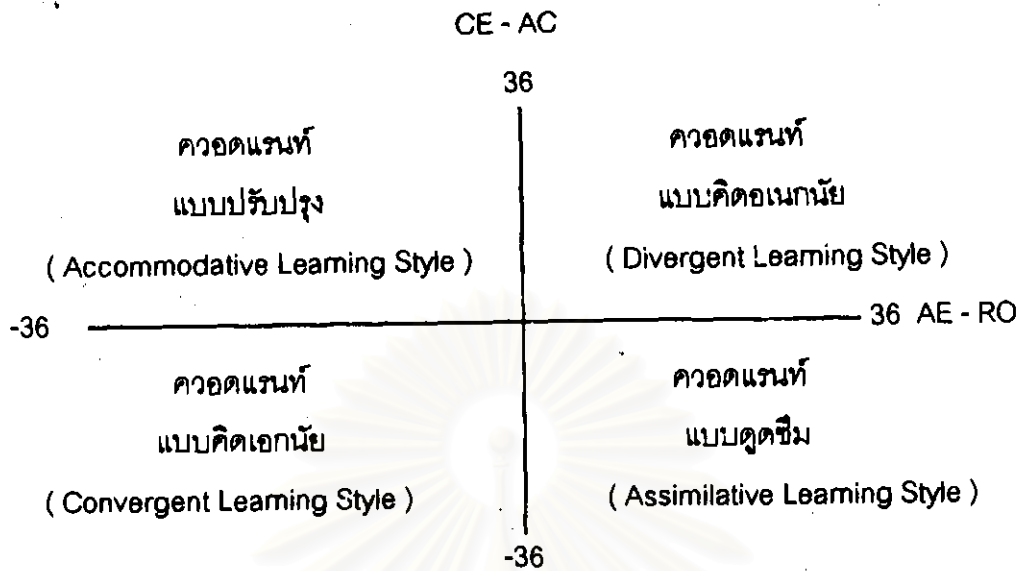
โคลบยังได้เสนอวิธีการจัดแบบการเรียนรู้โดยอาศัยแกน 2 แกน คือ

แกนที่ 1 เป็นแกนความแตกต่างของขั้นที่ 1 และขั้นที่ 3

แกนที่ 2 เป็นแกนความแตกต่างของขั้นที่ 2 และขั้นที่ 4

แกนทั้ง 2 นี้ตัดกันเป็นโคออร์ดิเนต (Co-ordinate) และแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ควอดแรนท์ (Quadrants) ดังนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รูปที่ 2 แผนผังจำแนกแบบการเรียนรู้

โคลบได้ถือเอาแต่ละควอดแรนท์เป็นแบบการเรียนรู้ 1 แบบ และได้แบ่งแบบการเรียนรู้ออกเป็น 4 แบบ คือ

- แบบคิดนอกเนกนัย (Divergent Learning Style)
- แบบดูดซึม (Assimilative Learning Style)
- แบบคิดเอกนัย (Convergent Learning Style)
- แบบปรับปรุง (Accommodative Learning Style)

1. แบบคิดนอกเนกนัย เน้นการเรียนรู้ลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรม และ ลักษณะการไตร่ตรองสังเกตของวงจรการเรียนรู้ บุคคลที่มีแบบการเรียนรู้แบบนี้ โคลบให้ชื่อว่า นักคิดนอกเนกนัย (Diverger) เป็นคนที่มีความสามารถในการมองสถานการณ์ต่างๆ ก็คือ ใช้การสังเกตมากกว่าลงมือทำ เช่น การระดมสมอง (Brainstorming) บุคคลเหล่านี้จะมีความสนใจในผู้คนและมีความสามารถในการสร้างจินตนาการจากงานวิจัยของโคลบชี้ว่าบุคคลประเภทนี้มักมีพื้นฐานทางด้านมนุษยศาสตร์และศิลปศาสตร์

2. แบบดูดซึม เน้นการเรียนรู้แบบลักษณะการไตร่ตรองสังเกต และ ลักษณะการสรุป เป็นหลักการนามธรรมของวงจรการเรียนรู้ บุคคลที่มีแบบการเรียนรู้นี้โคลบให้ชื่อว่า นักดูดซึม

(Assimilator) เป็นผู้มีความสามารถในการสรุปหลักการโดยการทำความเข้าใจกับข้อมูลที่หลากหลายในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลให้ความสนใจแก่ผู้คนและประสบการณ์ตรงค่อนข้างน้อย แต่สนใจในหลักการเชิงนามธรรมมากกว่าการนำทฤษฎีไปใช้ในทางปฏิบัติ ดังนั้นแบบการเรียนนี้จึงเป็นลักษณะของบุคคลในสาขาวิทยาศาสตร์พื้นฐาน คณิตศาสตร์ มากกว่าวิทยาศาสตร์ประยุกต์

3. แบบคิดเอกันย เน้นการเรียนรู้แบบลักษณะการสรุปเป็นหลักการนามธรรม และลักษณะการทดลองปฏิบัติจริงของวงจรการเรียนรู้ บุคคลที่มีแบบการเรียนนี้โคลบให้ชื่อว่า นักคิดเอกันย (Converger) เป็นผู้ที่มีความสามารถในการนำแนวคิดนามธรรมไปใช้ในการแก้ปัญหาได้ บุคคลที่มีแบบการเรียนแบบนี้ชอบที่จะทำงานด้านเทคนิคและแก้ปัญหาต่างๆในด้านนี้มากกว่าการสัมพันธ์กับผู้คนและเรื่องทางสังคม จากงานวิจัยของโคลบชี้ให้เห็นว่าแบบการเรียนนี้เป็นลักษณะของผู้ที่อยู่ในสาขาวิทยาศาสตร์กายภาพ เช่น วิศวกร เป็นต้น

4. แบบปรับปรุง เน้นการเรียนรู้แบบลักษณะการทดลองปฏิบัติจริง และ ลักษณะประสบการณ์เชิงบูรณาการของวงจรการเรียนรู้ โคลบให้ชื่อว่า นักปรับปรุง (Accommodator) เป็นผู้ที่มีความสามารถที่จะเรียนจากการลงมือทำ ชอบลงมือปฏิบัติ ชอบทดลอง ทำงานได้ดีในสถานการณ์ที่ต้องใช้การปรับตัว บุคคลที่มีแบบการเรียนนี้ชอบจัดการตามแผนการที่วางไว้ให้สำเร็จ และเอาตัวเองไปพัวพันกับสถานการณ์ใหม่ที่ท้าทายอื่นๆต่อไป ชอบทำงานกับบุคคล นักปรับปรุงมีแนวโน้มที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการที่ตนเองนึกขึ้นเองมากกว่าตั้งอยู่บนพื้นฐานของการวิเคราะห์หรือเป็นเหตุเป็นผล บุคคลแบบปรับปรุงเข้ากับคนง่ายแต่บางครั้งไม่อดทน ใจร้อนและดิ่งตัน คนกลุ่มนี้มักมีพื้นฐานในสาขาที่ต้องใช้การประยุกต์และเทคนิคต่างๆ เช่น นักบริหาร นักการตลาด และพนักงานขาย เป็นต้น

จากทฤษฎีแบบการเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้นก็มีนักการศึกษามากมายได้กล่าวถึงแบบการเรียนรู้ในลักษณะที่แตกต่างกัน มีทั้งที่ให้ความสำคัญกับลักษณะทางพฤติกรรมของผู้เรียนและที่ให้ความสำคัญกับแบบการคิดของผู้เรียน จากการศึกษาเรื่องการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ทำให้ทราบว่าผู้ใหญ่ตลอดจนผู้สูงอายุนั้นต้องการการเรียนรู้ในสิ่งที่ตนเองสนใจ เรียนรู้เพื่อต้องการแก้ปัญหาของชีวิตตนเอง และมีการเรียนรู้ตามประสบการณ์เดิมที่ตนเองเคยผ่านมาในอดีต งานวิจัยที่เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ชี้ให้เห็นว่าผู้เรียนที่มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพนั้น จะต้องเป็นการเรียนรู้ที่มีลักษณะผสมผสาน กล่าวคือจะต้องมีความสามารถในการเข้าร่วมกิจกรรมหรือเปิดรับ

ประสบการณ์ใหม่ๆ จากนั้นก็ต้องสามารถพินิจวิเคราะห์ประสบการณ์นั้นได้หลายแง่มุมจากหลักความรู้หลายๆสาขา ซึ่งแน่นอนสิ่งนี้จะต้องเกิดขึ้นจากผู้ที่ผ่านประสบการณ์มามาก จากนั้นก็ต้องสามารถนำมาสร้างเป็นความคิดรวบยอดที่มีลักษณะคล้ายทฤษฎี และท้ายสุดก็คือการนำเอาทฤษฎีของตนไปใช้ในการตัดสินใจหรือแก้ปัญหาต่างๆนั่นเอง (อ้างในวิกิรณม์ ดัชนีทฤษฎี, 2529)

จากที่กล่าวมาข้างต้นนั้นได้สอดคล้องกับวงจรการเรียนรู้ 4 ลักษณะของโคลบ์ คือ ลักษณะประสบการณ์เชิงรูปธรรม ลักษณะการสังเกตไตร่ตรอง ลักษณะการสรุปเป็นหลักการนามธรรม และลักษณะการทดลองปฏิบัติจริง นอกจากนี้จากข้อเขียนของโคลบ์ ยังยืนยันได้ว่า ผู้เรียนสามารถที่จะสร้างและพัฒนาแบบการเรียนรู้ของตนเองได้ และในช่วงวัยผู้ใหญ่เน้นรูปแบบการเรียนรู้หรือรูปแบบการคิดจะคงที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงไปจนตลอดชีวิต

ตอนที่ 3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้ของผู้สูงอายุโดยตรงนั้นยังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดทำมาก่อน ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องใกล้เคียง พอสรุปได้เป็น 2 ส่วน คือ งานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับแบบการเรียนรู้

3.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ

สุวรรณณี พลัฒพลาทอง (2522) ศึกษา "ความทันสมัยและภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองของคนชราในกรุงเทพมหานคร " โดยใช้ตัวอย่างประชากรจากสถานสงเคราะห์คนชราจำนวน 302 คน พบว่า คนชรามองตนเองมีคุณค่าและเมื่อนำความทันสมัยมาสัมพันธ์กับการมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองปรากฏว่า คนชราที่มีความทันสมัยมักจะมองภาพพจน์เกี่ยวกับตนเองไปในทางที่มีคุณค่ามากกว่าคนชราที่ไม่ทันสมัย

สุริย์ บุญญานพวงศ์ (2534) ได้ศึกษา " สภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมเมือง " การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมเมือง ว่ามีการปรับตัวในการใช้ชีวิตปัจจุบันอย่างไร และต้องเผชิญกับปัญหาอะไรบ้าง ในการดำรงชีวิตทั้งนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมแตกต่างกัน 3 ระดับ คือ สถานะทางเศรษฐกิจสังคมสูง-กลาง-ต่ำ

ประเด็นหลักที่กำหนดไว้ในการศึกษาเพื่อเปรียบเทียบในครั้งนี้ คือ แบบแผนการดำเนินชีวิต ความสัมพันธ์กับบุคคลภายในครอบครัวและเพื่อนบ้าน บทบาทต่อสังคม และสภาพปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในชีวิตปัจจุบันและความหวังในอนาคต โดยใช้ตัวแปร 4 ตัวเป็นเกณฑ์การพิจารณา คือ สภาพที่อยู่อาศัย รายได้ การศึกษา และสภาพแวดล้อมในชุมชนที่อยู่อาศัย

ผลการศึกษา พบว่า ผู้สูงอายุที่มีสถานภาพทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ มีการดำเนินชีวิตที่เคร่งเครียด ต้องเผชิญกับปัญหาค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันและภาระอื่นๆ การที่ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ขาดพื้นฐานในการดำเนินชีวิตมาตั้งแต่แรก เช่น มีฐานะยากจนมาแต่เดิม ขาดการศึกษา เป็นผลให้ผู้สูงอายุกลุ่มนี้ไม่สามารถสร้างฐานที่ดีในการดำเนินชีวิตในวัยสูงอายุได้ กล่าวคือ ขาดการศึกษาก็ไม่สามารถหางานที่ดีทำได้ เป็นผลต่อเนื่องมาถึงรายได้น้อย ไม่สามารถให้การสนับสนุนทางการศึกษาแก่บุตรได้อย่างเต็มที่ ขณะเดียวกันก็ไม่มีหลักประกันใดๆ เพื่อดำรงชีวิตในอนาคตได้ เมื่อเข้าสู่วัยสูงอายุจึงต้องเผชิญกับปัญหาเก่าคือ ปัญหาเรื่องรายได้ไม่พอใช้มาโดยตลอด รวมทั้งไม่มั่นใจในความสัมพันธ์ที่บุตรหลานมีต่อตนเองอีกด้วย

สำหรับผู้สูงอายุที่มีฐานะปานกลาง และดี ได้พบว่า การมีพื้นฐานที่ดีมาแต่เดิมได้ช่วยให้ผู้สูงอายุเหล่านี้ได้เริ่มต้นในจุดที่ค่อนข้างดี เป็นผลให้สามารถสร้างฐานที่ดีให้แก่ตนเองและบุตรหลานได้ ผู้สูงอายุทั้งสองกลุ่มนี้จึงไม่ค่อยมีปัญหาในการดำเนินชีวิตประจำวันในปัจจุบันมากนัก ทั้งนี้เพราะได้มีการเตรียมตัวที่จะเข้าสู่วัยสูงอายุไว้ก่อนหน้านี้อแล้ว อย่างไรก็ตามหากเปรียบเทียบระหว่างผู้สูงอายุที่มีฐานะปานกลาง

วารภรณ์ แสงสว่าง (2538) ศึกษาเรื่อง การศึกษาผลของการให้ความรู้เรื่อง การดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองแก่ผู้สูงอายุ โดยใช้การสุ่ม

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบผลของการให้ความรู้เรื่อง การดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองแก่ผู้สูงอายุโดยใช้การสุ่ม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ได้แก่ผู้สูงอายุที่มีอายุ 60-70 ปีในศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุดินแดง กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม จำนวน 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดสื่อการเรียนรู้ เรื่องการดูแลรักษาสุขภาพด้วยตนเองของผู้สูงอายุ แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางความรู้และแบบสอบถาม

ถามความคิดเห็น ซึ่งทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุมีผลสัมฤทธิ์ทางความรู้เพิ่มขึ้นหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ปราโมทย์ วัจระอาต (2530) ได้ศึกษาปัจจัย ที่มีความสัมพันธ์ต่อสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในเขตเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พบว่า ตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กับสุขภาพจิตได้แก่ สัมพันธภาพในครัวเรือน สถานภาพทางสุขภาพ เพศ การมีส่วนร่วมในสังคม งานอดิเรก อายุ สถานะทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางการสมรส ถ้าได้มีการเตรียมพร้อม ทางด้านสุขภาพ การมีส่วนร่วมทางสังคม งานอดิเรก เศรษฐกิจ ตามปัจจัยดังกล่าว จะส่งผลให้สุขภาพจิตผู้สูงอายุดีขึ้น

มาลี รัชตะนาวิน (2534) ได้ทำการศึกษาเรื่องความต้องการในการรับบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ จากผลการวิจัยพบว่า ผู้สูงอายุที่มีวุฒิระดับมัธยมศึกษาต้องการความรู้ด้านสุขภาพจิตสูงกว่าผู้สูงอายุที่มีวุฒิการศึกษาระดับอื่น

หลุยส์ โลวี (Louis Lowy : 1979) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีกิจกรรม (Activity Theory) ว่ามีแนวคิดตรงกันข้ามกับทฤษฎีไร้ความผูกพัน กล่าวคือผู้สูงอายุต้องการมีชีวิตในวัยสูงอายุอย่างมีความสุข ก็จงทำกิจกรรมต่างๆตามกำลังและความสามารถของตนเองด้วยความพึงพอใจและเพลิดเพลิน ทฤษฎีกิจกรรมยังแสดงให้เห็นว่าการตัดสินใจที่อิงความกระฉับกระเฉงมากกว่าความเสื่อม เป็นการสนับสนุนด้านความสุขเป็นอย่างมาก (อังใน สาสี เพ็ญศิริ, 2535)

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับงานวิจัยเกี่ยวกับผู้สูงอายุ ทั้งด้านสภาพชีวิตของผู้สูงอายุในสังคมเมือง การเห็นคุณค่าในตนเอง การให้ความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพด้วยตนเอง เรื่องความสัมพันธ์ต่อสุขภาพจิตและการรับบริการทางการศึกษานอกโรงเรียนสำหรับผู้สูงอายุ รวมทั้งเรื่องแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับกิจกรรมของผู้สูงอายุ ทำให้ทราบว่ายังมีผู้สนใจและให้ความสำคัญต่อผู้สูงอายุในด้านต่างๆ มากมาย โดยเฉพาะในด้านของการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้ผู้สูงอายุได้พัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การปรับตัวในด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการยืนยันว่าผู้สูงอายุก็ยังสามารภที่จะเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้ จากผลการศึกษาค้นคว้างานวิจัยข้างต้นทำให้ทราบว่าเมื่อผู้สูงอายุได้เรียนรู้สิ่งต่างๆแล้วมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น มีทัศนคติดีขึ้น หรือมีการปรับตัวที่ดีขึ้นในด้านต่างๆ นอกจากนี้ก็ทำให้ทราบว่า มีหน่วยงานหลายหน่วยงานพยายามที่จะ

จัดการเรียนรู้ด้านต่างๆให้แก่ผู้สูงอายุเพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยเฉพาะในสังคมเมืองที่มีกระบวนการการเปลี่ยนแปลงในทุกๆด้านอย่างรวดเร็ว

3.2 งานวิจัยเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้

นิภาวรรณ รัตนวราวัลย์ (2534) ได้ศึกษาเรื่อง " การเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ต่างกัน " มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร ศึกษาแบบการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ในระดับต่างๆ และเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้แต่ละแบบ ตัวอย่างประชากร เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 392 คน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ที่เปิดสอนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2533 สุ่มตัวอย่างประชากร แบบแบ่งชั้นหลายขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสำรวจการเรียนรู้ ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงมาจากแบบสำรวจแบบการเรียนรู้ของ เดวิด เอ โคลบ (David A. Kolb) มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.88 และแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์ ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง มีค่าความเที่ยง 0.89 ค่าระดับความยากตั้งแต่ 0.21-0.79 และค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 0.21-0.89 ผลการวิจัยมีดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มีแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุงมากที่สุด รองลงมา ได้แก่แบบคิดเอกนัย แบบคิดอเนกนัย และแบบดูดซึม ตามลำดับ

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคณิตศาสตร์สูง มีแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุงมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แบบคิดเอกนัย แบบคิดอเนกนัย และแบบดูดซึม ตามลำดับ

นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนปานกลาง มีแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุงมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แบบคิดเอกนัย แบบดูดซึม และแบบคิดอเนกนัย ตามลำดับ

นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ มีแบบการเรียนรู้แบบปรับปรุงมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แบบคิดเอกนัย แบบคิดอเนกนัย และแบบดูดซึม ตามลำดับ

อุไรรัตน์ ศรีสวอย (2527) ได้ศึกษาเรื่อง " ความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบการเรียนรู้กับเพศ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับชั้นปีและวิชาเอกของนักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร

นคร " โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ และความสัมพันธ์ของรูปแบบการเรียนของนักศึกษา วิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร จำนวน 690 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบ การเรียนของนักศึกษา (Student Learning Style Questionnaire) ซึ่งผู้วิจัยได้แปลและดัดแปลง มาจากแบบสอบถามรูปแบบการเรียนของนักศึกษาที่สร้าง โดย แอนโทนี กราชา ไรช์แมน

(Anthony Grasha and Sheryl Reichman) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน ทดสอบค่าไคสแควร์ และหาค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของเพียร์สัน และวิเคราะห์ ความแปรปรวนแบบสองทาง ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร ลักษณะ การเรียนแบบมีส่วนร่วมและแบบร่วมมืออยู่ในเกณฑ์สูง แบบพึ่งพา แบบอิสระ และแบบแข่งขัน อยู่ในเกณฑ์ปานกลาง และแบบหลีกเลี่ยงอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ส่วนรูปแบบการเรียนไม่มีความสัมพันธ์ กับเพศ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประโยชน์ คุปต์กาญจนกุล (2525) ได้ศึกษาเรื่อง " แบบการเรียนของนิสิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย " มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อศึกษาแบบการเรียนของการเรียนต่างกัน กลุ่มตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยเป็นนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวน 750 คน เครื่องมือ ที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบการเรียนของนิสิตแบบมาตราส่วนประเมินค่า ซึ่งผู้วิจัยได้ แปลและดัดแปลงจากแบบสอบถามแบบการเรียนของนิสิต (Student Learning Style Questionnaire) ที่สร้างโดยแอนโทนี กราชา ไรช์แมน และเชอริล ไรช์แมน (Anthony Grasha Sheryl Reichman) แบบสอบถามแบบการเรียนมีค่าความเที่ยง 0.785 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้วิธี หาค่าร้อยละ ค่ามัชฌิมเลขคณิต ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ t-test ผลการวิจัยพบว่า

1. นิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ชอบแบบการเรียน 4 แบบ คือ ชอบแบบการ เรียนแบบร่วมมือค่อนข้างสูง ชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม แบบพึ่งพา แบบอิสระอยู่ในระดับ ปานกลาง ไม่ชอบแบบการเรียนแบบหลีกเลี่ยงและแบบแข่งขัน

2. นิสิตเพศชายและหญิง มีแบบการเรียนแบบอิสระ แบบพึ่งพา แบบมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยนิสิตเพศชายชอบแบบการเรียนแบบอิสระสูงกว่านิสิต เพศหญิง ส่วนนิสิตหญิงชอบแบบการเรียนแบบพึ่งพา และแบบมีส่วนร่วมสูงกว่านิสิตชายอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

3. นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงและต่ำ มีแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม

และแบบร่วมมือแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ คือ นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงมีแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วม และแบบร่วมมือสูงกว่านิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 ตามลำดับ

จันทนา พรหมศิริ (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่องแบบการเรียนของนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบการเรียนของนิสิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยรวบรวมข้อมูลจากนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 1,000 คน ด้วยแบบวัดแบบการเรียน ซึ่งผู้วิจัยเรียบเรียงจากแบบวัดการเรียนของ Grasha and Reichman ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าร้อยละ และทดสอบค่าไค - สแควร์ พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด และชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมรองลงมา โดยชอบแบบการเรียนแบบอิสระน้อยที่สุด

จากการเปรียบเทียบแบบการเรียนกับ ระดับชั้นปี สาขาวิชา และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า ระดับชั้นปี และสาขาวิชาไม่มีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนที่ระดับนัยสำคัญ .05 และ .01 ตามลำดับ ขณะที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับแบบการเรียนที่ระดับนัยสำคัญ .01 กล่าวคือ นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับสูง ระดับกลาง และระดับต่ำ ชอบแบบการเรียนแบบร่วมมือสูงสุด และชอบแบบการเรียนแบบมีส่วนร่วมรองลงมา โดยนิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง และระดับกลาง ชอบแบบการเรียนแบบอิสระน้อยที่สุด ขณะที่นิสิตที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำชอบแบบการเรียนแบบแข่งขันและแบบอิสระน้อยที่สุดเท่ากัน

พัชรี เกียรตินันท์วิมล (2529) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัจจัยคัดสรรที่ส่งผลและที่รับผลของแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบการเรียน และตัวแปรที่คาดว่าจะเป็นตัวแปรรับผลของแบบการเรียนของนักศึกษาพยาบาลของสถาบันการศึกษานักศึกษาพยาบาลของสถาบันการศึกษานักศึกษาพยาบาล 5 สถาบัน สังกัดกรุงเทพมหานคร เครื่องที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจ แบบการเรียนที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามแนวทฤษฎีการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ของโคลบ (Kolb) ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีแบบการเรียนแตกต่างกัน โดยมีแบบการเรียนแตกต่างกัน โดยมีแบบการเรียนแบบดูดซึมมากที่สุด รองลงมาคือ แบบคิดเอกล้วน แบบปรับปรุง และแบบคิดออกแนกนัย ตามลำดับ และแบบการเรียนไม่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนวิชาพยาบาล แต่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการเรียนพยาบาล ยกเว้นการเรียนแบบคิด
อเนกนัย

ประสิทธิ์ เขียวศรี (2533) ได้ศึกษาเรื่อง ปฏิสัมพันธ์ระหว่างการใช้ผล
ย้อนกลับในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนแบบการเรียนของนักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีต่อผล
สัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวิธีการอ่านค่าความต้านทาน โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาปฏิสัมพันธ์
ระหว่างการใช้ผลย้อนกลับในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนและแบบการเรียนของนักศึกษาระดับ
ปริญญาตรีที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องวิธีอ่านค่าต้านทาน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ
มาตรวัดแบบการเรียนของโคลบ (Kolb) ซึ่งปรับปรุงเป็นภาษาไทย โดยพัชรี เกียรตินันท์วิมล
แบ่งแบบการเรียนออกเป็น 4 แบบ คือแบบคิดอเนกนัย แบบดูดซึม แบบคิดเอกนัย และแบบปรับ
ปรุง ผลการวิจัย พบว่านักเรียนที่มีแบบการเรียนต่างกัน ได้รับการใช้ผลย้อนกลับในบทเรียน
คอมพิวเตอร์ช่วยสอนต่างกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่
ระดับ .05 นักศึกษามีแบบการเรียนต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่ได้รับการใช้ผลย้อนกลับในบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน
ต่างกัน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

วิชาญ เลิศลพ (2535) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แบบการเรียนของนักเรียนใน
โครงการวิทยาศาสตร์โอลิมปิก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแบบการเรียน 4 แบบ คือ แบบคิด
อเนกนัย แบบดูดซึม แบบคิดเอกนัย และแบบปรับปรุง ของนักเรียนในโครงการวิทยาศาสตร์
โอลิมปิกและศึกษาจำแนกตามสาขาวิชา คือ ฟิสิกส์โอลิมปิก และชีววิทยาโอลิมปิก ตัวอย่าง
ประชากรเป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแผนการเรียนวิทย์-คณิต ที่สอบคัดเลือกผ่านเกณฑ์
การคัดเลือกนักเรียนเข้ารับการอบรมเข้มในโครงการวิทยาศาสตร์โอลิมปิก ในสาขาวิชาฟิสิกส์ เคมี
และชีววิทยา ปีการศึกษา 2533 และ 2534 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจแบบการเรียน
รู้ที่ผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบสำรวจแบบการเรียนของโคลบ (Kolb) ผลการวิจัย พบว่า นักเรียน
ในโครงการวิทยาศาสตร์โอลิมปิกมีแบบการเรียนแบบปรับปรุงมากที่สุด รองลงมาได้แก่ แบบดู
ซึม แบบคิดอเนกนัย และแบบคิดเอกนัย ตามลำดับ และเมื่อจำแนกตามสาขาวิชาพบว่า นักเรียน
ฟิสิกส์โอลิมปิก มีแบบการเรียนแบบดูดซึมมากที่สุด ส่วนนักเรียนเคมีโอลิมปิกและชีววิทยา
โอลิมปิกมีแบบการเรียนแบบปรับปรุงมากที่สุด

สุพัตรา ผาติวิสันต์ (2535) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถทางการคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สองที่มีแบบการเรียนต่างกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถทางการคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สอง ที่มีแบบการเรียนต่างกัน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบทดสอบความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ แบบทดสอบความสามารถในการคำนวณ และแบบสำรวจการเรียนรู้ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากแบบการเรียนของโคลบ (Kolb) ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์สูงสุด คือกลุ่มที่มีแบบการเรียนแบบคิดออกเนกนัย รองลงมาคือกลุ่มที่มีแบบการเรียนแบบคิดเอกนัย แบบปรับปรุง และแบบดูดซึม ตามลำดับ และนักเรียนที่มีความสามารถในการคำนวณสูงสุดคือ กลุ่มที่มีแบบการเรียนแบบดูดซึม รองลงมาคือ กลุ่มที่มีแบบการเรียนแบบคิดออกเนกนัย แบบปรับปรุง และแบบคิดเอกนัย ตามลำดับ นักเรียนที่มีแบบการเรียนแบบคิดออกเนกนัย แบบดูดซึม แบบคิดเอกนัย และแบบปรับปรุง มีความสามารถในการแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์และความสามารถในการคำนวณไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

กาล็อตโต (Galotto, 1992) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการเรียนของนักศึกษาที่ลงทะเบียนในหลักสูตรการฝึกงานและนักศึกษาที่เรียนหลักสูตรสามัญ ณ วิทยาลัยชุมชนแบบประสม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจการเรียนรู้ของโคลบ (Kolb) ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนที่เรียนหลักสูตรการฝึกงานมีคะแนนเฉลี่ยของแบบการเรียนที่ใกล้เคียงกับนักศึกษหลักสูตรสามัญ (อ้างใน วิชาญ เลิศลพ, 2535)

เทรเยอร์ (Trayer, 1989) ได้ทำการศึกษาเรื่อง แบบการเรียนและการลดความสนใจในการศึกษาภาษาต่างประเทศ โดยมีจุดประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแบบการเรียนของนักศึกษาวิชาภาษาระดับชั้นปีที่สองกับความต่อเนื่องของการศึกษาวิชาภาษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสำรวจการเรียนรู้ของโคลบ (Kolb's Learning Style Inventory) นอกจากนี้ก็มีการรวบรวมข้อมูลทางด้านระดับคะแนนที่ได้รับ ภาษาที่เรียน และความต่อเนื่อง เนื่องในการศึกษาวิชาภาษา ผลการวิจัย พบว่ามีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติ ระหว่างแบบการเรียนและความต่อเนื่องในการศึกษาวิชาภาษา โดยนักศึกษาที่มีแบบการเรียนแบบดูตซีมมีความแตกต่างมากที่สุด การวิเคราะห์แบบการเรียนของนักศึกษาพบว่า มีแบบดูตซีมและแบบคิดอเนกนัยมากกว่าแบบคิดเอกนัยและแบบปรับปรุงนักศึกษาภาษาเยอรมันมีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติจากนักศึกษาภาษาฝรั่งเศสและนักศึกษาภาษาสเปนในด้านความรู้สึกและความคิดตามแบบสำรวจการเรียนรู้ของโด้ล็บ นอกจากนี้ยังพบอีกว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างแบบการเรียนของนักศึกษาที่เก่งด้านภาษาและที่ไม่เก่งด้านภาษาของนักศึกษาภาษาฝรั่งเศสและสเปน กลุ่มนักศึกษาภาษาสเปนที่เรียนเก่งมีจำนวนร้อยละของนักศึกษาที่มีแบบการเรียนแบบปรับปรุงมากกว่าที่คาดหวังไว้ และนักศึกษาภาษาฝรั่งเศสที่เรียนเก่งมีจำนวนร้อยละของนักศึกษาที่มีแบบการเรียนแบบดูตซีมมากกว่าที่คาดหวังไว้ (อ้างถึง อาชีญาภา รัตนอุบล ,2537)

จากการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแบบการเรียนรู้อบรมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ นั้น ทำให้ทราบว่า มีผู้ทำงานวิจัยเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้อบรมพอสมควรแต่ยังไม่มียงานวิจัยเรื่องใดที่ศึกษาเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้อบรมของผู้สูงอายุโดยตรงเลย ส่วนใหญ่งานวิจัยเกี่ยวกับแบบการเรียนรู้อบรมจะมุ่งศึกษาไปที่กลุ่มนักศึกษาในระดับต่างๆ เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งก็จะศึกษาในเชิงเปรียบเทียบระหว่างเพศ ระดับอายุ ระดับชั้นปี หรือพื้นฐานด้านต่างๆ ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความตั้งใจที่จะทำการศึกษาเปรียบเทียบแบบการเรียนรู้อบรมของผู้สูงอายุที่ยังมีกิจกรรมการเรียนรู้ โดยอาศัยกรอบแนวคิดจากงานวิจัยที่ศึกษาข้างต้นทั้งงานวิจัยด้านแบบการเรียนรู้อบรมและผู้สูงอายุ โดยศึกษาตัวแปร 4 ตัว คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษาและกิจกรรมการเรียนรู้ของผู้สูงอายุ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย